

Ett jubileum med komplikationer (/index.php/ovrigt-kat/ovrigt-kat-5/ovrigt-kat-10/21938-ett-jubileum-med-komplikationer)

THOMAS NOTINI (/INDEX.PHP/SINGLE-CONTACT) / REPORTAGE (/INDEX.PHP/MER/REPORTAGE) /
PUBLICERAD 25 SEPTEMBER 2016

(/index.php/ovrigt-kat/ovrigt-kat-5/ovrigt-kat-10/21938-ett-jubileum-med-komplikationer)

”Om inte om hade funnits...” - så börjar ett känt talesätt med många mer eller mindre burleska varianter. Sensmoralen tycks ändå alltid vara, att så kallade kontrafaktiska spekulationer om historiens gång är tämligen meningslösa. Det som har hänt har ofrånkomligen hänt, och endast detta har vi att förhålla oss till, ingenting annat.

Annons:

Några reflektioner kring den lutherska reformationens 500-årsminne

Inför stora jubileer infinner sig dock ofta frestelsen att fundera över möjliga "alternativa" händelseförlopp: hur saker och ting skulle ha trett sig, ifall... och så vidare.

Här har jag i åtanke det förestående reformationsjubileet, som infaller 2017 men av oklar anledning inleds redan i höst. Det benämns även Lutherjubileet efter den man som är tämligen allmänt erkänd som den som satte

igång reformationsprocessen, Martin Luther (1483-1546). Den dag då han offentliggjorde sina 95 teser om avlatshandeln (se https://sv.wikipedia.org/wiki/De_95_teserna) räknas som startskottet för den dramatiska kyrkohistoriska händelsekedja som blivit känd som reformationen. Enligt traditionen skedde det genom att Luther spikade upp teserna på porten till slottskyrkan i Wittenberg, men att det skulle ha gått till just så, därom tvistar de lärde. Det enda säkra är, att offentliggörandet skedde den 31 oktober 1517, och detta datum, den 31 oktober, firas som reformationsdag inom hela den reformationskristna och protestantiska världen, inte enbart den lutherska.

Det vill säga, med ett ganska kännetecknande undantag: Sverige. Här inträffar, provinsialt särpräglad, reformationsdagen på våren och knyter istället an till Uppsala mötes beslut 1593, då reformationen i dess slutliga form genomdrevs i landet.

Påve Franciskus och ärkebiskop Antje Jackelén. Foto: Svenska kyrkans presstjänst

Min far Gösta Nordquist (1914-1978), som var teolog och präst i Svenska kyrkan, författare och psykoterapeut, hade livet ut ett klivet förhållande till Martin Luther. Hans stora teologiska idol och förebild inom 1500-talets teologi var knappast Luther, utan Erasmus av Rotterdam (1466[?]-1536), nederländsk teolog, filosof, filolog, präst och humanist (i ordets klassiska mening, inte i den moderna kidnappade). Min far brukade säga, att om Erasmus hade orkat stå på sig mer kraftfullt mot den burduse och dominante Luther, så hade vi fått en reformation utan kyrkosplittring.

"Om inte om hade funnits..." En "kontrafaktisk" spekulering, självfallet, och vare sig bättre eller sämre än någon annan. Ändå är det

I oktober i år kommer påve Franciskus till Lund för att delta vid inledningen av reformationsjubileet. Man har valt Lund, eftersom det var där Lutherska Världsförbundet bildades 1947.

Påve Franciskus torde vara fredens och dialogens påve mer än någon annan påve i historien, och hans besök i detta sammanhang är inte bara en historisk sensation utan ett hoppets tecken i en värld som är på väg att förlora allt hopp.

Jag tror man kan se påvens närvaro i Lund som ett tecken på insikten om att en ny reformation är av nöden – inte bara för den katolska kyrkan, inte bara för den lutherska kyrkogemenskapen, utan för hela kristenheten. Kanske kunde man travestera ett känt uttryck och tala om "en reformation med mänskligt ansikte".

Porträtt av Martin Luther. Målning av Lukas Cranach d.y. Foto: Wikimedia

nästan oundvikligt att snudda vid tanken. Det är hur som helst väl värt att vid sidan av Luther, Melanchton och de övriga reformatorerna även lyfta fram Erasmus och den roll han spelade i reformationstidevarvet, om än mer i skymundan.

Annons:

Enligt gängse synsätt startade reformationen med de 95 teserna mot avlaten, och de offentliggjordes alltså den 31 oktober 1517. Men idéhistoriskt började reformationsrörelsen tidigare, och det är här Erasmus så småningom kommer in i bilden. Förutsättningarna för den reformatoriska händelseutvecklingen fanns redan där, oberoende av vilka enskilda aktörer som skulle komma att träda fram på den oroliga arenan.

Grogrunden

Vid reformationstidevarvets början finner vi den gryende nationalismen: tanken att språk, kultur, religion och etnicitet också skulle dra upp geografiska gränser. En tanke som varit helt främmande i den gamla världen, vars imperier varit naturligt multispråkliga, multikulturella, multireligiösa och multietniska. Här låg fröet till den nationalism som senare skulle blomma upp i 1800- och 1900-talets nationella självständighetsrörelser. Det gav även upphov till idén om självständiga nationalkyrkor.

Vi finner konciliarismen, principen om kyrkans gemensamma styre. En tanke som gradvis fått fotfäste i Europa norr om Alperna, medan i Sydeuropa alltmer av både världslig och andlig makt efter hand koncentrerats till påveämbetet.

Ansatser till kyrkliga reformrörelser fanns redan innan den egentliga reformationen tog sin början. På 1300-talet hävdade en engelsk franciskanermunk, William av Ockham, att det i Bibeln saknas stöd för att Jesus skulle ha utnämnt Petrus till "apostlarnas furste". Han hävdade likaså att endast Bibeln är ofelbar och att påvarna mycket väl kan fara vilse ifråga om läran och därför bli avsatta. Hans orden, franciskanerna, var även i sig att betrakta som en reformrörelse, som vände sig mot rikedom och överdåd, våld och maktmissbruk, och verkade för ett liv i fattigdom, ödmjukhet och fridsamhet, i Kristi efterföljd. Många biskopar och teologer, återigen främst i den transalpiniska delen av Europa, ville se en inre reform av den katolska kyrkan, med en återgång till de första kristna århundradenas teologiska tänkande och kyrkliga praxis, ett större fokus på Bibelns skrifter och ett större mått av lokalt självstyre inom kyrkans olika provinser – dock utan att rasera kyrkans enhet och påvedömets särskilda status.

Vetenskapens nya landvinningar, inte minst de geografiska och naturvetenskapliga upptäckterna, lade grunden till en ny världsbild. Kyrkans monopol på förmedling av kunskap och bildning började sakta men säkert luckras upp. Individens, den enskilda människan, framträdde som en egen tydlig verklighet från att tidigare ha smält in i en stor, anonym massa. Den andligt och intellektuellt myndigförklarade individen började för första gången att framträda.

Det råder inget tvivel om att kyrkan var rik, och det råder inte heller något som helst tvivel om att kyrkan runt om i Europa under seklernas gång använt sin rikedom till mycket som var gott, inte minst genom klosterväsendets försorg: sjukvård, skolor, omsorg om de fattiga m.m. Men efter hand blev det också tydligt, att kyrkan missbrukade sin ekonomiska makt och att de sociala klyftorna ökade dramatiskt. Som ett exempel kan nämnas medeltida uppteckningar av de ofattbart överdådiga måltider som serverades, även till vardags, i biskopspalatsen, medan många människor därutanför svalt. Kontrasten mellan det materiella överflöd som den kyrkliga överheten levde i och den stora människomassans fattigdom blev alltmer uppenbar.

Vi kan knappast göra oss en föreställning om det andliga och moraliska förfall som rådde inom senmedeltidens kyrka. Redan den helige Franciskus hade på 1200-talet gått till angrepp mot den förvärldsligade och utsvävande livsföringen hos dem som stod i kyrkans ledning: deras girighet, själviskhet och maktbegär – allt detta medan kyrkor och andra kristna institutioner vanvårdades och förföll. Den heliga Birgitta vittnade hundra år senare om ett ofattbart förfall som mötte henne i den heliga staden Rom: kloster som mer var krogar och bordeller än härdar för andligt liv; kraftigt förfallna kyrkor där höns, kor och getter gick runt och förorenade; rivaliserande patricierfamiljer som genom terrorhandlingar höll hela Rom i skräck; påven som levde i exil i Avignon i Frankrike. Under en period var "Petrusämbetet" splittrat i en påve och en motpåve.

Och när vi är framme vid reformationstiden har förfallet fördjupats ytterligare. En stor del av prästerskapet är i nästan total avsaknad av allt slags skolning; de tilltagande missbruken kring avlatsväsendet skapar en masshysteri och skymmer det bibliska budskapet. Och biskopar och kyrkofurstar har knutit än mer av ekonomisk och politisk makt till sig själva.

Sist, men inte minst, framträder en intellektuell strömning vars historiska betydelse för Europa och Västerlandet knappast kan överskattas: renässansens humanism. Den uppkom på 1300-talet och anses ha haft den florentinske skalden och filosofen Francesco Petrarca som upphovsman. Den behöll ett starkt inflytande långt in på 1500-talet, och i 1500-talets början upplevde den en särskild blomstringstid med just Erasmus av Rotterdam som centralgestalt. Rörelsens huvudtanke var att främja ett intensifierat och återupptaget studium av den klassiska antika litteraturen och filosofin och av klassiskt latin, klassisk grekiska och hebreiska. Detta studium hade, så menade man, ett egenvärde som fostrare till en högre nivå av mänsklighet och en förhöjd livskänsla. Humanismens paroll var "ad fontes", "tillbaka till källorna". Inom kyrka och teologi skulle den få sitt genomslag genom bl.a. studiet av Bibeln på dess grundspråk hebreiska, arameiska och grekiska och genom ett ingående studium av de gamla grekiskspråkiga kyrkofäderna, den tidiga kristna kyrkans teologi.

Allt detta bildade grogrund för en förändring som inte stod att hejda.

Luther och Erasmus

Den tyske Martin Luther och den nederländske Desiderius Erasmus (som var hans egentliga namn) träffades aldrig personligen, men under en rad av år förde de en livlig teologisk korrespondens, som började i vänskaplighet och ömsesidig respekt men slutade med att Luther i vredesmod bröt all kontakt, då han inte fick medhåll av Erasmus i alla sina åsikter. Luther var den yngre av dem, Erasmus var c:a 17 år äldre.

Erasmus var utomäktenskaplig son till en katolsk präst i Rotterdam, Rotger Gerard och hans hushållerska, dotter till en läkare. Luther var son i ett sachsiskt bergsmanshem och fick en uppväxt under trygga förhållanden. Erasmus blev tidigt föräldralös och togs om hand av förmyndare.

Mycket skulle kunna sägas om deras olikartade livsöden och livsvägar, och även till temperament och kynne var de näst intill varandras raka motsatser. Märkligt nog kom de båda att upptas som munkar i samma klosterorden, en gren av augustinerorden som kallas "regularkanonikerna" och där de båda blev prästvigda. Men deras väg till klosterlivet var långt ifrån densamma. Episoden med Luthers klosterlöfte är välkänd: hur han i ett åskväder under en vandring räddades mirakulöst från att bli dödad av blixten och i en blandning av skräck och tacksamhet ropade: "Hjälp mig heliga Anna, jag vill bli munk!" Erasmus blev mer eller mindre tvingad in i klostret av sina förmyndare, eftersom det inte fanns några medel kvar till hans uppehälle och skolning. Luther lämnade klosterlivet lika dramatiskt som han inträtt i det. Erasmus lämnade själva klostergemenskapen efter ett antal år, i fullt samförstånd med sina överordnade, men lämnade aldrig vare sig sin orden, sitt prästämbete eller sin kyrka.

Luthers hela liv och karriär präglas av dramatiska händelser, spektakulära tilldragelser, stora utbrott av lycka eller vrede och stora yviga gester; han står oavbrutet i fokus för människors kärlek eller ilska, tillgivenhet eller förakt; av de mäktiga blir han antingen förföljd eller beskyddad. Han stormar, ryter, bannar och förbannar. Erasmus söker sig till de lärda och för stillsamma, eftersinnande dialoger; han är eftertänksam, hänsynsfull och mån om frid och samförstånd; han skyr det rampljus där han ändå emellanåt tvingas att stå. Luther är alltid tvärsäker; Erasmus tillåter sig att vara osäker och att lämna även svårare frågor öppna.

Erasmus för kunskapens, kulturens och bildningens talan. Över Luther vilar, trots hans obestridliga lärdom och omfattande skriftliga produktion, ett drag av antiintellektualism som än idag kastar en skugga över den protestantiska världen.

Samförstånd och konflikt

Vi kan idag förvånas över hur snabbt information i form av tryckta skrifter spreds i Europa sedan Gutenberg uppfunnit de flyttbara typerna. Den lärda, akademiska världen i Europa var minst lika internationell som den är idag. Språket är idag helt naturligt engelska; då var det lika naturligt

latin. Nya böcker och skrifter nådde fjärran universitet och andra lärosäten inom loppet av någon månad.

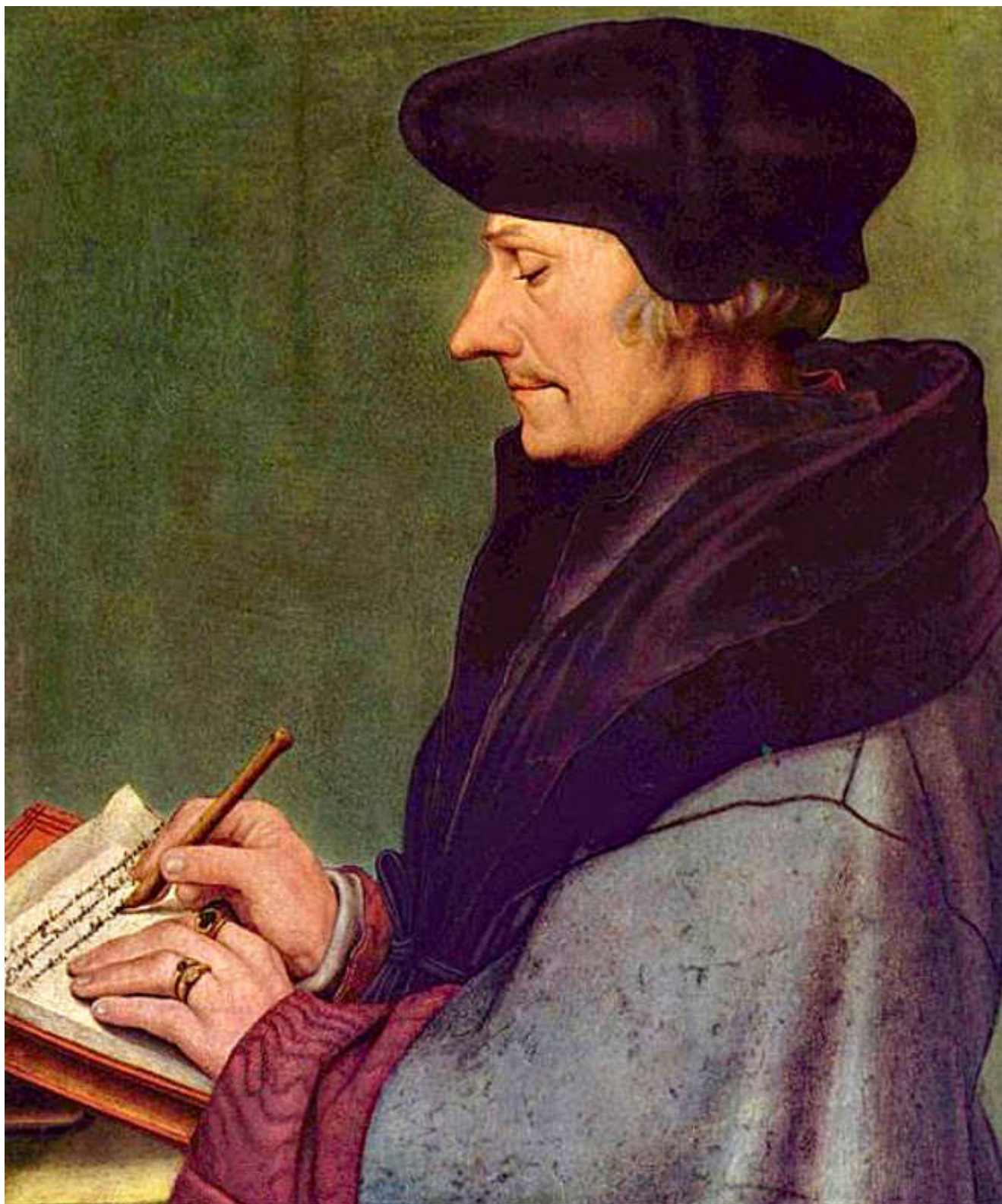
När Luthers och Erasmus brevväxling inleddes 1519, var de båda väl förtrogna med varandras författarskap. Luther var ännu förhållandevis okänd; Erasmus var ett etablerat och välkänt namn. Erasmus hade i början av sin karriär utanför klostret vid sidan av teologiskt arbete ägnat sig åt att skriva poetiska verk på klassiskt latin, men efter en vistelse i England 1498-1499, och under inspiration av den engelske humanisten och teologen John Colet, kom han under resten av sin bana att helt ägna sig åt teologin.

1509 hade Erasmus gett ut sitt kanske mest kända verk, "Encomium moriae", "Dårskapens lov". I form av elegant satir och sarkastiska formuleringar går Erasmus där till angrepp mot samma missförhållanden inom kyrkan som Luther gör, både i de 95 teserna och i senare skrifter: vidskepelse och andra missbruk som trängt sig in i de kyrkliga ritualerna; klosterväsendets förfall; biskoparnas maktmissbruk och överdådiga livsföring; de skolastiska hårklyverierna inom den förhärskande teologin; påvarnas maktfullkomlighet, deras slöseri med kyrkans medel och brist på empati med de fattiga; o.s.v.

Luther hade läst och säkerligen tagit intryck av denna skrift. Likaså var han medveten om Erasmus stora bibelvetenskapliga arbete: hans rekonstruktion av Nya Testamentets grekiska grundtext, som gavs ut första gången 1516 och blivit känd under namnet "Textus receptus". (I sitt eget bibelarbete kom Luther att flitigt använda denna textförlaga.)

Och Erasmus var å sin sida väl förtrogen med Luthers 95 teser. Det fanns alltså mycket som förenade de båda när de inledde sin brevväxling, och inledningsvis ger den uttryck för ömsesidig uppskattning. Erasmus tycks i det stora och hela ha varit överens med Luther ifråga om tesernas innehåll. Men tidigt visade han sin oro över att Luther i sin reformationsiver för för hårt fram. "Festina lente! - "Skynda långsamt" - kan sägas ha varit en vägledande princip för Erasmus.

Som bekant ledde Luthers kompromisslöshet snart till att han råkade i konflikt med den kyrkliga överheten. Konflikten mellan Luther och hans anhängare å ena sidan och de kyrkliga och världsliga myndigheterna å den andra blev alltmer skärpt och ledde slutligen till Luthers bannlysning. Erasmus försökte enträget att få Luther att slå in på en lugnare väg, men samtidigt visade han en stor lojalitet mot honom och gjorde allt som stod i hans makt för att hjälpa honom från att drabbas av repressalier. Om detta skriver historikern Wilhelm Ribhegge i tidskriften Signum:

Porträtt av Erasmus av Rotterdam. Målning av Hans Holbein d.y. Foto: Wikimedia

"Förgäves sökte Erasmus hålla tillbaka de populistiska tendenserna på bägge sidor [reformationsanhängarna och de katolska makthavarna – min anm.] och kämpade för att Luther inte skulle dömas som kättare. Mellan åren 1519 och 1521, fram till riksdagen i Worms, beskyddade han Luther mer än denne var medveten om och mer än många historiker verkar inse."

På lutherskt håll hävdas ofta, litet som ett mantra, att Luther – till skillnad från t.ex. Calvin – aldrig ville åstadkomma en kyrkosplittring och en ny kyrkobilddning. Men hans läromässiga kompromisslöshet tycks tala ett annat språk. Om Erasmus valspråk kan sägas vara "Festina lente", "Skynda långsamt", så är Luthers valspråk snarast "Totus aut nihil!" - "Allt eller intet!"

När Erasmus 1524 gav ut "De libero arbitrio", "Om den fria viljan", kom det till en definitiv brytning mellan honom och Luther. Erasmus skriver att Gud, bland alla goda gåvor han gett åt människan, även skänkt henne en fri vilja att välja mellan det goda och det onda. Dock är hon helt beroende av Guds nåd för att i livets olika skiften göra detta val och för att efter bästa förmåga följa och tillämpa det i sitt liv.

Detta fick Luther att tända på alla cylindrar samtidigt. Han skrev en bok som blivit en av lutherdomens huvudskrifter, "De servo arbitrio", "Om den trälbundna viljan", och som på punkt efter punkt går emot Erasmus. Människans vilja är ingalunda fri, utan liknas vid "en häst som rids av antingen djävulen eller Gud". Det är omöjligt för människan att göra sig av med någondera av dessa ryttare: varje människas öde är evigt förutbestämt av Gud och slutar i antingen himlen eller helvetet. I ett genmäle till Erasmus skriver Luther, att Guds kärlek och hat är eviga och orubbliga och fanns där "innan världen grundades".

Jag drar mig till minnes vad professor Anders Jeffner en gång sade under en föreläsning: Luthers predestinationslära är precis lika hemsk och motbjudande som Calvins.

Hur som helst förbyttes Luthers kärlek till Erasmus – om den någonsin funnits där – till hat. I en kommentar till Erasmus sista inlägg i debatten skriver Luther: "Den som trycker ner Erasmus, han stryper en lus, och denna lus stinker värre som död än som levande."

Detta är bara ett exempel på hur Luther beskriver dem han är oense med. Hans brev, traktater, böcker, föreläsningar och nedtecknade samtal är fulla av smädelser, invektiv och grovheter av ett slag som idag kan få en Donald Trump att framstå som en verserad diplomat.

Men Erasmus tappar aldrig fattningen – tvärtom upprepar han ideligen vikten av respekt och ödmjukhet, och han tar uttryckligen avstånd från bruket av invektiv.

Jag skall inte försöka mig på att psykologisera över Luther – det har bl.a. Nathan Söderblom och Erik Homburger Erikson tidigare gjort. Jag nöjer mig med att ställa frågan: Vad var det i tanken på den fria viljans gåva som skrämde Luther så till den grad? Att följa Luther bokstavligt i detta avseende måste ha ödesdigra följder. Om vår vilja är helt fjättrad och vårt eviga väl och ve länkat och förutbestämt så som Luther – och självfallet även Calvin – hävdar, då framstår allt gott som kommer av människohand - alla gärningar av god vilja, all visad kärlek, ömhet och omtanke, allt gott och uppbyggligt som människor trots allt åstadkommer – som ett tomt och meningslöst tidsfördriv.

Den moderna lutherdomen framhäver med stor kraft det som den uppfattar som det centrala i den lutherska teologin: rättfärdigheten genom tron; att tron på försoningen genom Jesus Kristus och inte våra egna prestationer ger oss förlåtelse, helande och upprättelse. Detta är förvisso inte svårt att ta till sig. Men de mörkare sidorna hos det lutherska arvet måste någon gång också lyftas fram och belysas.

Antisemitismen

Medeltiden och det tidiga 1500-talet saknar förvisso inte olika slags uttryck för antisemitism eller i varje fall antijudaism – i vad mån nu dessa båda kan skiljas åt idémässigt. Också hos Erasmus finner man ibland uttryck för en antijudaistisk inställning.

I början av sin bana som reformator är Luther vänligt inställd till judarna och försvarar dem mot bl.a. den antijudiska lagstiftning som fanns i kejsare Justinian I:s "Corpus Iuris Civilis" av år 529 och som ännu i stora drag gällde. 1519 skriver han:

"Absurda teologer försvarar hatet mot judarna... Vilken jude skulle samtycka till att ansluta sig till våra led, när han ser den grymhet och fiendskap vi vräker över dem - - i vårt beteende mot dem liknar vi mindre kristna än vilda djur."

Med tiden sker – typiskt för Luther – en omsvängning från vänskaplighet och tillgivenhet till ett oförsonligt hat. 1543, några år före sin död, ger han så ut en bok med titeln "Von den Juden und ihren Lügen" - "Om judarna och deras lögn". Till skillnad från flera av hans större arbeten är den alltså inte skriven på latin utan på tyska, vilket visar att den inte var avsedd bara för den akademiska världen utan för gemene man i Tyskland.

Borta är den tidigare försonligheten, nu finns bara hat och förakt kvar, och det ger anledning att fundera över motiven för den ursprungliga vänligheten: troligtvis Luthers förväntan att judenheten skulle ansluta sig till den kristna tron så snart den framställdes så som Luther gjorde. Någon respekt för judenhet och judendom i deras egen rätt hade det aldrig varit fråga om – vilket i och för sig torde vara något man får leta efter tämligen förgäves under denna tid.

Det faktum, att en av Luthers sista skrifter kom att bli ett av de mest illasinnade dokumenten i antisemitismens historia, borde bekymra den moderna lutherdomen något mer än vad som tycks vara fallet.

Jag ger inga citat men däremot en av de länkar där texten finns i sin helhet:

<http://vho.org/aaargh/fran/livres9/Luthereng.pdf>
(<http://vho.org/aaargh/fran/livres9/Luthereng.pdf>)

Envar må själv läsa och döma.

Mot en ny syntes – eller en ny reformation?

En av Luthers anklagelser mot Erasmus var att han var feg och undanlidande, att han inte var redo att ställa sig på barriaderna och slåss för den goda saken. Ett korn av sanning låg naturligtvis i denna kritik. Det låg inte i Erasmus natur att inta något slags ledarposition i en process där det var nödvändigt att agera resolut och utan större betänketid. Men det var också själva karaktären hos det lutherska reformationsverket som Erasmus ställde sig skeptisk till: tendensen att bryta all kontinuitet, alla band bakåt i historien. Denna sida hos Erasmus har också tolkats som en förmåga till jämkning och kompromiss, en vilja till att bygga fruktbara synteser istället för att splittra och renodla.

Till saken hör också, att den katolska kyrkan inte visade särskilt stor tacksamhet mot Erasmus för hans lojalitet under reformationshändelserna. Vid konciliet i Trent (1545-1563) sattes allt han skrivit på påvligt index över förbjudna böcker, där det blev kvar långt in i modern tid. Den rigida skolastiska systematiken behöll sitt grepp över katolsk teologi i stort sett fram till Andra Vatikankonciliet i början av 1960-talet.

Men Erasmus tankar har ändå levt kvar genom århundradena, som en källa till inspiration och som ett slags fortlevande hopp om förnyelse.

Också ifråga om en syntes mellan tro och kultur ger Erasmus en förebild. Herfried Munkler skriver i den tyska dagsidningen Die Zeit om detta:

"Lång tid före Luthers framträdande strävade han [Erasmus] i diskussionerna mellan teologer och humanister efter en samverkan mellan de båda sidorna. Kristendom och antik kultur var för honom inga motsatser utan gav fortlöpande jämbördiga bidrag till formandet av en europeisk kultur. Fromhet och bildning, bön och kunskap ville Erasmus inte uppfatta som motsatser utan som syntes."

I oktober i år kommer påve Franciskus till Lund för att delta vid inledningen av reformationsjubileet. Man har valt Lund, eftersom det var där Lutherska Världsförbundet bildades 1947.

Påve Franciskus torde vara fredens och dialogens påve mer än någon annan påve i historien, och hans besök i detta sammanhang är inte bara en historisk sensation utan ett hoppets tecken i en värld som är på väg att förlora allt hopp.

Jag tror man kan se påvens närvaro i Lund som ett tecken på insikten om att en ny reformation är av nöden – inte bara för den katolska kyrkan, inte bara för den lutherska kyrkogemenskapen, utan för hela kristenheten. Kanske kunde man travestera ett känt uttryck och tala om "en reformation med mänskligt ansikte".

Självprövning och förnyelse – det borde bli inte bara reformationsjubileets utan hela den kristna världens rättesnöre.

Thomas Notini

Klicka här för att söka efter böcker hos Bokus apropå den här artikeln.

Varje köp via denna länk stödjer TK. ([http://clk.tradedoubler.com/click?](http://clk.tradedoubler.com/click?p=362&a=1277735&g=17415644&url=http://www.bokus.com/cgi-bin/product_search.cgi?ac_used=no&search_word=luther+martin)

[p=362&a=1277735&g=17415644&url=http://www.bokus.com/cgi-bin/product_search.cgi?ac_used=no&search_word=luther+martin](http://www.bokus.com/cgi-bin/product_search.cgi?ac_used=no&search_word=luther+martin))